

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

FEATURES OF INNOVATION-INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES

Бутирська І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і туризму,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Саламаха О.В.

студентка,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Статтю присвячено вивченню питання інвестиційно-інноваційної діяльності у цілому та сучасних тенденцій інноваційних інвестицій в українських реаліях. Узагальнено дослідження сутності інвестиційно-інноваційної діяльності, надано класифікації інноваційного інвестування та інноваційної підприємницької діяльності. Наведено перелік основних стимулюючих факторів розвитку інноваційної діяльності та позитивних наслідків, чинники, що стримують її розвиток, та можливі негативні наслідки здійснення інноваційної діяльності на підприємствах. Надано статистичну інформацію стосовно вітчизняної інноваційно-інвестиційної активності підприємств та охарактеризовано основні стримуючі фактори, що гальмують розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інвестиції, інновації, науково-технічний процес, інвестиційно-інноваційна діяльність.

Статья посвящена изучению вопроса инвестиционно-инновационной деятельности в целом и современных тенденций инновационных инвестиций в украинских реалиях. Обобщены исследования сущности инвестиционно-инновационной деятельности, даны классификации инновационного инвестирования и инновационной предпринимательской деятельности. Приведены перечень основных стимулирующих факторов развития инновационной деятельности и положительных результатов, факторы, сдерживающие ее развитие, и возможные негативные последствия осуществления инновационной деятельности на предприятиях. Представлена статистическая информация об отечественной инновационно-инвестиционной активности предприятий и охарактеризованы основные сдерживающие факторы, тормозящие развитие инновационно-инвестиционной деятельности в Украине.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, научно-технический процесс, инвестиционно-инновационная деятельность.

This article is devoted to studying the issue of investment-innovation activity in general, and the current trends of innovative investments in Ukrainian realities. The paper generalizes the research of the essence of investment and innovation activity, provides classification of innovative investment and innovative business activities. The list of the main stimulating factors of the development of innovation activity and positive consequences, and the factors hindering its development and possible negative consequences of innovation activity at the enterprises are given. The article provides statistical information concerning the domestic innovation and investment activity of the enterprises and describes the main restraining factors hindering the development of innovation and investment activity of Ukraine.

Key words: investments, innovations, scientific and technological process, investment-innovation activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне спрямування світового розвитку дає чітко зрозуміти, що активний науково-технічний процес перетворив інтелектуальні ресурси суспільства на найбільш цінний з усіх можливих капіталів, які можуть бути оцінені

у вартісному вираженні, включені в товарообіг на комерційній підставі та навіть призводять до корисного соціального ефекту, економічного розвитку тощо. Вагомою рушійною силою у розвитку світової економіки та суспільного прогресу стала інноваційна діяльність. Це посилює інтерес до вивчення питання інвестицій у ринок

інновацій, об'єктом якого виступає специфічний товар – інновація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Значення явища інвестиційно-інноваційної активності підприємств вивчали різні дослідники та вчені, основний внесок у розвиток цього питання зробили: З.Б. Литвин [1], С.В. Ушеренко [2], А.М. Стельмашук [3], С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна [4], П.С. Харів, О.М. Собко [7] та ін.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження сутності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств та визначення особливостей її активізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні, в період прогресивного розвитку всіх сфер людської життєдіяльності, нововведення здатні радикально впливати на процеси господарювання та соціально-економічні відносини суспільства та навіть надавати їм нового спрямування, тому характерною рисою сучасного світу є інтенсивне зростання інноваційної діяльності на міжнародному рівні. Як і будь-яка інша діяльність, інновації потребують великих фінансувань та інвестицій, що актуалізує необхідність вивчення питання інвестиційно-інноваційної діяльності.

На думку З.Б. Литвина, інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно зумовлений, системний та цілеспрямований комплекс заходів, пов'язаних з економічним обґрунтуванням необхідності інвестицій, пошуком і вибором інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, упровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технологій для одержання прибутку або соціального ефекту [1].

С.В. Ушеренко зауважує, що інноваційно-інвестиційна діяльність передбачає вкладання коштів у створення або вдосконалення нових конкурентоспроможних технологій, продуктів чи послуг, пошук організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного характеру для поліпшення структури та якості виробничої і соціальної сфер [2].

Залежно від мети здійснення інноваційне інвестування може бути комерційним, тобто таким, яке спрямоване на впровадження науково-технічних досягнень для отримання прибутку, та некомерційним, основна мета якого – позитивний соціальний ефект, комерційна вигода у цьому разі відіграє другорядну роль.

Інноваційна підприємницька діяльність – це особливий процес організації господарювання, який оснований на постійному пошуку нових можливостей поліпшення техніко-технологічних факторів виробництва. Вона пов'язана з готовністю підприємницької структури (фізичної або юридичної особи) брати на себе весь ризик щодо здійснення нового проекту або поліпшення

наявного, а також виникаючу при цьому фінансову, моральну і соціальну відповідальність [3].

На практиці виділяють три основних види інноваційної підприємницької діяльності [3]:

- інноваційна діяльність у сфері техніко-технологічного забезпечення виробництва. Цей вид інновацій пов'язаний із процесом оновлення наявного виробничого потенціалу підприємств, удосконаленням потужностей, технологій та підвищенням продуктивності;

- інноваційна діяльність у сфері збільшення виробництва, підвищення якості та здешевлення продукції;

- інноваційна діяльність у сфері соціальної політики. Цей вид інноваційної підприємницької діяльності пов'язаний із розвитком і вдосконаленням сфери соціальних послуг.

Інвестування в інновації та їх упровадження у діяльності підприємства, крім позитивного ефекту, такого як удосконалення технологій, матеріально-технічної бази, оптимізація організаційної структури, підвищення кваліфікації та компетенції працівників, зростання інноваційного потенціалу, у будь-якому разі є ризиком і може мати певні негативні наслідки (табл. 1) [4, с. 145].

Аналіз розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні дає змогу зробити такі висновки. Україна завжди належала до країн із розвинутим науково-технічним потенціалом. Ще в 1990 р. в країні було зосереджено 6,5% світового науково-технічного потенціалу за чисельності населення, яке становило близько 0,1% світового [5, с. 12]. Сьогодні в Україні склалася доволі непроста ситуація у сфері інновацій. Так, за даними Держкомстату, кількість працівників наукових організацій станом на 2016 р. становила 97 912 особи, що майже вдвічі менше, ніж у 2010 р. (182 484 особи) [6]. Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, також скоротилася – від 1 303 одиниць у 2010 р. до 978 у 2015 р. Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт у грошовому еквіваленті зріс порівняно з 2010 р. на 22%, а питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП знизилася з 0,9% до 0,64%. Основним напрямом інноваційної діяльності залишається придбання нових засобів виробництва. Що стосується джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні, то 94,86% загальної суми витрат на інноваційну діяльність є власними коштами, 0,77% – видатками державного бюджету, 0,1% – інвестиціями іноземних інвесторів, 4,27% – іншими джерелами фінансування [7]. Таким чином, пріоритетним джерелом інвестування інновацій залишаються власні кошти підприємств та отримані кредити. Наявна ситуація сповільнює діяльність, спрямовану на продукування інноваційних ідей і впровадження наявних за кордоном технологій, та сприяє витоку вітчизняних розумів у ті країни, де є сприятливі умови для наукової та дослідної діяльності.

Таблиця 1

Можливі наслідки інноваційної діяльності підприємств

Можливі результати інноваційної діяльності	
Стримуючі фактори	Стимулюючі чинники
Фінансові втрати як наслідок неприйняття інноваційної продукції ринком	Поліпшення фінансових результатів унаслідок успішного впровадження інноваційного проекту; отримання надприбутків, використавши переваги першовідкривача
Втрата ділового іміджу в результаті провалу інновації	Зростання іміджу підприємства
Втрачені можливості внаслідок концентрації зусиль на неперспективних проектах	Випередження конкурентів на даному сегменті ринку
Складнощі у фінансуванні інноваційної діяльності	Залучення нових споживачів та підтримання інтересу наявних шляхом надання їм більш досконалих видів продукції
Трансформація традиційної системи функціонування підприємства та управління його діяльністю	Вдосконалення організаційної структури підприємства
Високі витрати на залучення кваліфікованих працівників для втілення інноваційного проекту	Реалізація творчого потенціалу працівників інноваційного підприємства
Перебудова налагоджених взаємозв'язків із партнерами, наприклад за неможливості використати наявні канали постачання сировини чи збуту продукції	Проникнення у нові, фінансово привабливіші сфери діяльності, освоєння нових прибуткових ринків

Чинна система оподаткування не стимулює довгострокові накопичення підприємств, що дало б змогу останнім реалізувати інноваційні проекти. Українська інноваційна сфера ще не стала приваблива також для іноземних інвесторів. Однак, незважаючи на незначні масштаби інноваційної діяльності, її позитивний вплив на економічні показники роботи підприємств є очевидними та безперечними. Більшість підприємств, які впроваджували інновації, одержала приріст продукції, підвищила її конкурентоздатність, розширила ринки збуту, оновила асортимент виробів, знизила матеріало- і енергоємність виробництва [8].

Очевидно, що процес вітчизняного інноваційного розвитку потребує державної підтримки. Державна інноваційна політика повинна спрямовуватися, головним чином, на створення сприятливих соціально-економічних та політичних умов для розвитку науково-технічного потенціалу держави та впровадження наявних світових інновацій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, можна підсумувати, що інноваційна діяльність є сукупністю заходів, що мають вплив на підприємницьку активність і

забезпечують його динамічний розвиток, вона спрямовується на залучення нових технологій, обладнання, спеціалістів, проектування нової продукції чи послуги, які забезпечать довгострокове ефективне функціонування. Інвестування в інновації – це одна з економіко-правових форм інвестування, яка здійснюється для реалізації досягнень науково-технічного прогресу і досягнення певного соціально-економічного ефекту.

Аналіз даних Держкомстату дає змогу стверджувати, що інвестиційно-інноваційна діяльність в Україні знаходиться у незадовільному стані. На сучасному етапі вітчизняна науково-технічна та інноваційна діяльність гальмується низкою факторів, основними з яких є недостатнє державне фінансування наукових розробок, інноваційних ідей тощо, низька соціально-економічна привабливість для іноземних інвесторів, а також зменшення кількості науковців.

Інноваційна діяльність сьогодні повинна бути пріоритетним напрямом розвитку економіки України, забезпеченим державною підтримкою, а саме розвитком і використанням вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу та створенням сприятливих умов для зовнішніх та внутрішніх інвесторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Литвин З.Б. Аналіз взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Кримський економічний вісник. 2014. № 6(13). С. 95–99.
2. Ушеренко С.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність українських підприємств: сучасний стан і пріоритети активізації. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2014/7-8_2014/7-8_2/Usherenko.pdf (дата звернення: 12.05.2018).
3. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Тернопіль: ТАНГ, 2000. 315 с.
4. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Товарна інноваційна політика: підручник. Суми: Університетська книга, 2007. 281 с.
5. Бутирська І.В. Основні проблеми створення інноваційної моделі розвитку економіки України. Галицький економічний вісник. 2007. № 2(13). С. 11–15.
6. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок за категоріями / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ni/kpno_kp/kpno_kp_u.htm (дата звернення : 10.05.2018).
7. Наукові кадри та кількість організацій / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html (дата звернення: 10.05.2018).
8. Харів П.С., Собко О.М. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 180 с.